

A salgótarjáni országos elméleti konferenciáról*

Salgótarjában háromnapos országos elméleti konferencia zajlott le „Felszabadult hazánk 30 éve” címmel: a konferenciát a pártközpont agitációs és propagandaosztálya kezdeményezte, s résztvett azon valamennyi megye és Budapest oktatási igazgatóságainak küldöttsége. A konferencia címe is mutatja, hogy a közös vizsgálódás tárgya alapjában történettudományi jellegű volt. A párt Központi Bizottságának ez a tudományos rendezvénye egy tudományos életünkben még nagyobb jelentőségű országos konferenciát előzött meg, azt amit a Magyar Tudományos Akadémia a Párttörténeti Intézettel, a Politikai Főiskolával és a Társadalomtudományi Intézettel együtt rendez majd.

Ez a konferencia, amely most Salgótarjában volt, az oktatási igazgatóságok történeti tanszékeinek — és részben szociológiai tudományos munkatársainak — közreműködésével jött létre. A magyarországi politikai-gazdasági-történelmi fejlődést vizsgálták abból a nézőpontból, hogyan fejlődött a párt politikája harminc év alatt, mennyiben irányította, mennyiben követte az országos fejlődést, hogyan mutatkozik a párt politikájának igazodása a helyi történelmhez, érteve ezen konkrét magyar tájak — még megfoghatóbban: magyar megyék — életét.

Tudvalevő, hogy ezek a (megyei pártbizottságok mellett működő) Oktatási Igazgatóságok kiterjedt tudományos kutató- és oktatómunkát fejtenek ki és jelentős részük van a marxista képzettségű, magas szintű értelmiségiek kiképzésében és gyakorlati-elméleti munkába állításában. Ma már valamennyi megyénkben hat-hét éve működnek ezek az oktatási igazgatóságok és (három megye kivételével) megfelelő, korszerű épületekben kaptak elhelyezést, olyanokban, amelyek bentlakásos képzést tesznek lehetővé. Az oktatási igazgatóságoknak 10—12, tudományos fokozattal rendelkező főfoglalkozású tanáruk van, és természetesen valamennyi megye igénybe veszi tudományos továbbképzései során a megye tudományos munkára inspirálható értelmiségét, legkiválóbb szakembereit és oktatóit. Úgy tűnik, hogy ezek a — ma még elég háttérben működő — intézmények nagy jelentőségű munkát végeznek a tudományosan képzett értelmiség kiképzésében, s ennek éveken belül látszata lesz mindent.

Hazánk felszabadulásának 30-ik évfordulójára megkülönböztetett feladatot is kapott ez a mostani konferencia. A háromnapos tudományos gyűlés, amely plénumban és 5 szekcióban működött, „Emlékezés”-nek nevezte magát. Az öt szekció elkülönítve dolgozott, s ez különös intenzitást kölcsönzött a tudományos munkának. (Salgótarján alkalmas is ilyen munkamódszer kialakítására, hiszen több kitűnő épü-

lete használható fel erre a célra, mindenképp előtt a nógrádi oktatási igazgatóság és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat új megyei központi épülete.)

Az aktuális és folyamatos pártpolitikai munka tudományos megalapozása egyre sürgetőbb követelmény és különösen fontos, hogy a párt politikáját a helyi fejlődéssel összhangban alakítsák. Ezért a helyi történet — ez kicsit többet foglal magába, mint helytörténet — nyomon kísérése izgalmas tudományos feladat. Az oktatási igazgatóságok fél éve vállalták, hogy részleteket dolgoznak ki egy ilyen országos egybevetésre. Ezeket megyénként vitára bocsátották, és most ugyanezt tették országos együttlésben. (Az öt szekcióban 20 előadás és 32 korreferátum hangzott el.) A megyei tudományos kollektívák által kidolgozott tanulmányok tartalmát itt most nem ismertethetjük ugyan, de az ismétlődések elkerülésével néhány jellegzetes kutatási cél felsorolható: (mindig egy megyéről szólva) a társadalmi struktúra alakulása, a termelőszövetkezeti parasztság tudati fejlődése, az üzemi demokrácia, a munkásság kulturáltsága, az urbanizációs folyamat, a szocialista iparosítás fő vonásai, a munkás-paraszt szövetség tartalma, a fellazítás elleni harc, az életkörülmé-

nyek alakulása, a munkássá válás folyamata, a szövetkezeti parasztság közösségi tudata, a nemzetiségi politika érvényesülése, a tudományos élet. Csupa eleven, izgalmas kérdés.

Ennek a tudományos munkának általános jelentősége, hogy a megyék konkrét történeti fejlődési folyamatait kutatja fel. Ami önkéntelenül „magával hozza”, hogy az egész, konkrét politikai és propaganda-munkában nagyobb helyet és szerepet kap a szülőföld, a közvetlen környezet, a hazafiság. Mert a megyei fejlődés összefügg a nemzeti történelemmel, de azon belül sajátos is.

Győri Imre, a KB titkára emelte ki, hogy a konferencia értékes adalékokat gyűjtött össze a legújabb kori történeti irodalomhoz, s hogy segítette az összhang erősítését politika és tudomány között. Hangsúlyozta, hogy napjainkról csak akkor szólhatunk elemző módon, „ha megvan a politikai problémaérzékenységünk”, ha „a valóság ellentmondásainak feltárására képesek vagyunk”, mert „a valóság feltárása, a történeti elemzés, a következtetések levonása a tudomány és a politika számára egyaránt fontosak”.

Elhangzott a Petőfi Rádióban 1975. február 6-án.

Dezséry László

Egy zenekarról és a zenei életről

A salgótarjáni Szimfonikus Zenekar idestova négyesztendő működése során egyenletesen emelkedik koncertjeinek színvonala, próbáról próbára rövidül az egy műre fordítandó felkészülési idő, ígéretesen növekszik a repertoár; így egyre nagyobb és több teljesítményre képes az együttes. Felfigyelt erre az Országos Filharmónia is: Nógrádon kívül is foglalkoztatni kívánja a zenekart, egyre rangosabb helyeken. A fejlődés jele az is, hogy kiváló szólistákat látunk vendégül — csak a tavalyi és idei szezont említve: Perényi Eszter hegedűművészt, Kiss Gyula zongoraművészt, Kóté László hegedűművészt stb. —, s az 1974-es veszprémi fesztiválon teljesítményével az együttes a gálaesten való fellépést érdemelte ki.

Igazi amatőr zenekar ez, az amatőrök összes erényével. A város úgyszólván minden rétege képviselve van benne: a zenélés szeretete hozta össze és tartja együtt a zeneiskolai tanárt, a más területen dolgozó pedagógust az üveggyári művezetővel, a röntgenfőorvost az acélgyáriakkal.

Az egészséges és nemes előrehaladás egyik alapvető feltétele, hogy nem hiányzik a megye és város megértő hozzájárulása: biztosították a számukra a zenekar

fenntartásához és működéséhez szükséges anyagi eszközöket és problémáik megvitatására is mindig szakítanak időt a város és a megye vezetői. Nagyjából és egészében tehát nincs okunk panaszra. Van azonban néhány témakör, amelyet kritikusan kell vizsgálnunk.

Propaganda és népszerűség

Az első a zenekar propagandája és — ami ezzel szorosan összefügg, — rendszeres foglalkoztatása. Mert példaként említem, hogy miközben például az 1974. november 7-i ünnepségen megérdemelt szép sikerrel szerepelt az együttes, több meghívott — így mondják —, meglepődve és nagy elismeréssel nyilatkozott a következőképpen: „nem is tudtuk, hogy van egy ilyen jó zenekarunk.” Úgy tűnik tehát, hogy Salgótarjában sokan nem is tudnak a város zenekarának létezéséről. A propaganda hiányából adódó kár azonban mássutt is mérhető.

Aligha kell hangsúlyoznom az ifjúsági hangversenyek jelentőségét. A fiatalság szépezzékének fejlesztése, jóra, nemesre nevelése legfontosabb feladataink közé tartozik. Ennek egyik, nem lebecsülendő módja a fiatalok megismertetése a zeneirodalom remekműveivel, s ebben az élőzenével való találkozást a legjobb hanglemez sem pótolhatja. A hangversenyterem és a zene fegyelmező ereje a szépség-élményen felül kulturált viselkedésre, figyelemre, elmé-

lyülésre oktat. Kormányzatunk az Országos Filharmónián keresztül tetemes összeget áldoz e célra, hiszen az ifjúsági hangversenyek várható optimális bevétele gyakran alig is fedezi a vendégszereplő művészek úti- és szállodaköltségét.

Többoldalú felelősséget!

Hogyan élünk ezzel a lehetőséggel Nógrádban? Ifjúsági hangversenyeink köre szervezési nehézségek — vagy mondjam: ügyetlenségek — miatt egyre szűkül. Pásztó, Nagybatony, Rétság — ahová a múltban rendszeresen jártunk —, ma nem képes kétszer vagy háromszor egy évben 250—300 fiatalot összehozni az ifjúsági hangversenyekre. (Jó ellenpélda viszont Balassagyarmat, ahol új hangversenyterem és telt ház várt bennünket idén is, lelkes, fegyelmezett fiatalokkal. Nem véletlen! A művészet, a kultúra, terjesztéséhez ügyszeretet kell. Enélkül semmi más sem sikerülhet.)

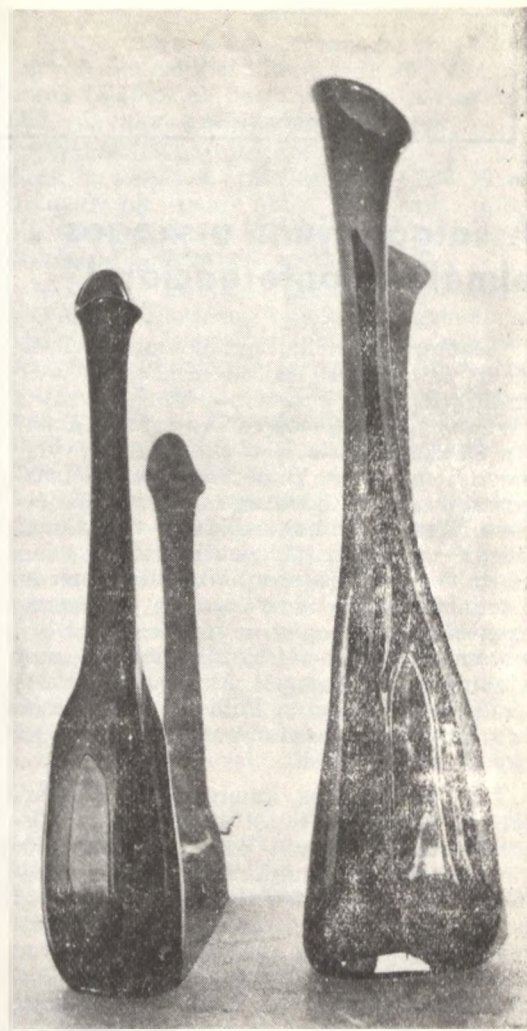
Nem jobb persze a tapasztalataink a munkásművelődés terén sem. „Elébe mentünk” minden érintett szervek: hangversenyt ajánlottunk fel a szakmunkástanulótthonnak, az acélgyárnak, készen álltunk, hogy mi menjünk hozzájuk, hajlandók voltunk időpontot egyeztetni — hangverseny mégsem lett mindebből! Szükséges tehát a „befogadók” szemléletváltozása is, ha komoly célunk a kultúra — itt: zenekultúra —, tömeges elterjesztése.

A személyi fluktuáció a zenekar természetéből fakad. A tehetséges fiatalok a kö-

zépiskola után elmennek tanulni — néhányan zenét, sokan más szakmát. Jönnek az új fiatalok, őket újból tanítjuk, neveljük, s mire elsajátítják a kellő ismereteket, ők is továbbállnak. Az egész megye zenei életének általános gondjaihoz vezet ez a probléma. s ha már itt tartunk, tekintsük át a teendőket ezzel összefüggésben. Hosszú távon ki kell dolgoznunk egy fejlesztési tervet: hogyan tudjuk a zenei pályán végzett fiatalokat Salgótarjánban és Nógrádban letelepíteni, nekik szép munkát és otthont adni? Hármass megközelítésben látom a megoldást. 1. A zeneiskolák és a zeneiskolai hálózat folyamatos fejlesztése, új, hangszeres tanárok letelepítése — nyer velük az oktatás és a zenekari élet egyaránt. 2. Az iskolai énektanítás rangjának emelése. Nyerjük meg hangszeres pedagógusokat az új énektanári helyekre, ha ilyenek vannak. 3. A zenekar félfüggetlenné fejlesztése. Ez több próba- és hangversenylehetőséget biztosít, azonkívül figyelemre méltó havi fix többletkeresetet jelent az új és régi tagoknak egyaránt. E tekintetben Kecskemét, Szolnok, Veszprém, Eger előttünk járnak. Szombathelyről — amelynek zenekara ebben az évben önállóvá vált — nem is szólva.

Mert meggyőződésem, hogy Nógrád megyében és Salgótarjánban is érlelődnek a tényezők, amelyek a zenei élet területén szükséges és időszerű továbblépést belátható időn belül lehetővé teszik.

Róna Frigyes



Feledy Gyula kiállításához*

Igen jelentős minden esemény, mondhatni ünnep, amikor a közönség találkozik, aktív kapcsolatba kerül egy-egy műalkotással, és tudatában a gondolatok és érzelmek hosszú sorozata indul el. Meggyőződésem szerint ilyen alkalom ez a mai nap is.

Sokunknak ad maradandó élményt, sokunknak jelent ünnepet ennek a kiállításnak központi anyaga, a *Karancslejtős, 1944.* című sorozat, hiszen az itt, Salgótarjánban, Nógrádban élők számára sokat mondó, történelmi konkrétságában eleven ez a cím. Itt Salgótarjánban ennek a kiállításnak különös és fokozott jelentőséget ad, hogy közvéleményünk jól ismeri a történelmi hátteret, tud az akkori — 1944-es — események eszmei-politikai tartalmáról is. Mi most a mű, az alkotó és egy konkrét esemény — egy korábban megvívott heroikus küzdelem —, műalkotásban testet öltő találkozásának lehetünk tanúi.

Úgy érzem, hogy a képek tartalma, dinamizmusa, sodrása olyan egyetemes és ma is ható gondolatokat fogalmaz meg, amelyek az emberi cselekvés lényegét és értelmét példázzák, s erőt adnak a zászlót továbbvivőknek is. És a mai kiállítás szembeisít is önmagunkkal és ránk kérdez: Mit jelent ma nekünk itt és most Karancslejtős?

Az első válasz is szép és igaz: olyan történelmi eseményt, amelyben újabb mártírok sírjai jelzik munkásmozgalmunk sok Elhangzott a kiállítás megnyitó ünnepségén.

vérrel, szenvedéssel kikövezett útját; olyan politikai emlékhelyet, amelyet évfordulós alkalmakkor illő tisztelettel borítanak a túlélők koszorúja. De azt hiszem, ezen túlmenően is találunk választ: Karancslejtős azt is jelenti, hogy szocialista elveink megvalósításáért áldozatokat is tudnunk kell vállalni. Áldozatot, de nem valami karitatívásban testet öltő önsanyargatást, hanem olyan magatartást, ami a tudatos emberi tevékenységnek egyik alkotóeleme, ami a megvalósított eredmények tartalmában nyeri el értelmét és célját.

Jelenti ez a példa azt is, hogy az új szocialista társadalom építése csak akkor lehet eredményes, ha a világosan megfogalmazott cél, a pontosan követhető elv jelen van a változást akarók, sürgetők és kezdeményezők húsában és vérében, cselekvéseiben és gondolataiban. Jelenti azt is, hogy az azonosulásnak magas hőfokon kell megteremtődnie, amelyben a meggyőződés és hit együttesen segít át azokon a konfliktusokon, amelyek legyőzése után születik meg az emberi cselekvés és lét értelme: a közösségi kapcsolatokat hordozó új társadalom. S példája annak a magatartásnak is, amely — mert tudta a jövőt — vállalta a jelent, pedig az a jelen — az 1944-es karancslejtősi, nógrádi, magyar — még csak csírájában, kevesek harcában, kevesek lelkesedésében hordozta (a még alig körvonalazott) jövődőt. Példája annak a mártíromságnak, amely a jövőre figyelve vállalta „a megvallattak, hogy vérzett a húsunk” szenvedéseit, mert vállalói érezték — át-

érezték — és így tudták, hogy a gonoszok uralmát a megújuló ember világa követi.

Karancslejtős az igazi emberi cselekvésnek megfelelően sok rétegű: sokunk számára élményt nyújtó, kommunista meggyőződésünkben erősítő magatartást hordoz. Ha Feledy Gyula csak az esemény megörökítésére vállalkozott volna, akkor is hálásak lennénk érte. Hogy alkotásaival rádöbentett és közelebb vitt hagyományainkhoz: ezt köszönjük neki itt és most.

A karancslejtősi sorozat mellett Feledy Gyula más munkáiból is szerepel hasonló indíttatású válogatás, mintegy bizonyítékaul annak, hogy határozott alkotói attitűdről, belső kényszer alapján dolgozó művészlől, és nem a siker reményében évfordulókhoz igazodó önállótlanágról, témaszegénységről van szó.

Feledy Gyula személyében olyan művészt köszöntünk körünkben, aki alkotói pályájának spirálján mind magasabbra és magasabbra tör. Ismerjük műveit a tavaszi tárlatokról; tudunk alkotói pályájának állomásairól — a Lengyelországban töltött évekről, a fiatalon elért hazai és nemzetközi sikereiről, emlékezetes szerepléséről az 1966-os velencei biennálén. Csodáljuk széles sodrású alkotói törekvéseit, amelybe a könyvvillusztrációtól a színpaddíszletig, a lapszerkesztői tevékenységtől a grafikán át a festészetig a képzőművészet majd minden ága és az eleven társadalmi elfoglaltság is gét további eredmények és sikerek kísérik.

Horváth István

Szántó Miklós:

Munkaidő-csökkentés és életmód

Empirikus tapasztalatokat leíró, oknyomozó és távlatokat kereső tanulmányok sora jelzi: a szociológia egyik legfontosabb kutatási területe lett a szabad idő alakulása és felhasználása. Ma már az e témával foglalkozó hazai szakirodalom áttekintése is csak a szabad idő jelentős mértékű feláldozásával képzelhető el.

Nem valamiféle divathullámról van szó (noha vannak divat szülte felmérések, tanulmányok is szép számmal), sokkal inkább a társadalmi-politikai szükségletek inspiráló hatásáról. Szántó Miklós könyvében azonban sajátos, a szokásosnál érdekesebb és hasznosabb módon foglalkozik a szabad idő alakulásával. A városi ipari munkásság munkaidőn túli tevékenységeit, ezek feltételeit és indítékait vizsgálva az életmód jellemző vonásait rajzolja meg. Elemzése tehát túlmutat a szorosan vett művelődéspolitikai kérdések körén.

A Munkaerő és Életszínvonal Távlati Tervezési Bizottság megbízásából készült széleskörű vizsgálat az 1968-ban megindult és egyre szélesebb kört érintő munkaidő-csökkentés hatását elemezte. A kötet azonban mégis sokkal több a felmérési adatok szakszerű elemzésénél, nemcsak azért, mert néhány adattal, összefüggéssel a nemzetközi kitekintésre is alkalmat ad, s nem is csupán azért, mert a kötet bevezetőjében megdöbbentő dokumentumokkal illusztrálja a magyar munkásosztálynak a 8 órás munkanapért, az emberibb életért vívott küzdelmét. Legnagyobb értéke a könyv aktualitásában, a szerző problémaérzékenységében, az anyag feldolgozását szolgáló szemléletben és módszerben rejlik.

Maga az életmódkutatás világszerte sokakat foglalkoztató téma, s a tudományos körökön túl: visszhangot vált ki a „hogyan élünk” kérdése, a gazdasági-társadalmi viszonyokon alapuló perspektívák minősége, a minél teljesebb önmegvalósítás lehetőségére. A „quality of life”, az élet minősége — különösen a két világrendszer versenyének mai szakaszában — politikai kérdéssé vált, s különösen azzá vált a mi viszonyaink között a társadalom vezető osztálya, a munkásosztály esetében. A téma alapos és sokoldalú feltárása alkalmat ad egy sor társadalom-, szociál- és művelődéspolitikai döntés hatásának vizsgálatára is.

A szerző a téma fontosságához mért szemlélettel és módszerekkel közelít a rendelkezésre álló anyaghoz. Munkájában támaszkodik a hazai és részben a nemzetközi kutatás eredményeire, s törekszik a konkrét felmérés adatait hasznosítani.

Igen tanulságos kiindulópontja, miszerint „A munkaidő-csökkentés nagy vívmány, de nem önmagában álló, egyetlen és elszigetelt rendelkezés, hanem kölcsönhatásuk egyik fontos tényezője. Vannak előfeltételei és vannak következményei, látni kell funkcióit és mindazt az intézményi és eszközháttért, amelyek alkalmazkodása nélkül a munkaidőcsökkentés zavarokat okozhat, új gondokat teremthet a társadalomnak.”

Ennek a szemléletnek a hiánya, illetve az ennek megfelelő felkészülés gyengesége magyarázza ma már, hogy a népművelőknek a munkaidő-csökkentéshez fűzött nagy várakozása miért nem, vagy miért csak részben vált valóra. Szántó adatelemzései és következtetései világos képet adnak arról, hogy a választék bővítése és a választani tudás képessége egyaránt feltétele a szabad idő helyes felhasználásának, az önmegvalósítást biztosító életforma kialakításának.

Az életmódot meghatározó tények sorából — melyeket a könyv részletesen tárgyal — kettőt külön is indokolt kiemelni. Az egyik: „az önmegvalósítás egyik alapfeltétele az önmegismerés, a valóság ismerete, a felismert szükségesszerűségek tudomásul vétele.” Azaz: az önmegvalósítás — felkészítés, nevelés kérdése is. Olyan tanulság ez, amelyet mai munkánkban jobban kell hasznosítani, várakozás és türelmetlen sópánkodás helyett alkalmazni. S a másik sem kevésbé fontos: „A kétféle életmód nem a szabad idő mennyiségében és nem a tevékenységek eltérő összetételében más. Egy város nem lesz szocialista, ha falait a szocialista építés során emelték a pusztában, vagy a kukoricaföldön. A döntő az értékrendszer, amely szükségszerűen polgári, vagy szocialista, és amely nemcsak motivációként hajtóerő a tevékenységek mögött, hanem célként megvalósul, vagy meghiúsul. A szocialista vagy polgári társadalmi viszonyok úgy jelennek meg, mint értékek összefüggő rendszere... A baj az, hogy koncepcionálisan nem dolgoztuk ki a szocializmus értékrendszerét. Hiányzik a preferálás ösztönző vagy gátló rendszere, amely biztosítani képes a szocialista értékek megvalósulását a következő évtizedek hétköznapi aprómunkájával. Ebben az értékrendszerben a kulcsfogalmak — úgy gondolom — az önmegvalósítás, az egyenlő esély, a Közösségi Kohézió, a társadalmi célokmal való azonosulás. Az értékrendszer az, ami szocialista vagy burzsoá, az életmód pedig következmény és eredmény.”

Az életmódot meghatározó és befolyásoló (gyakran ellentétes hatású, egymást keresztező) tényezők — a magatartásformák alapján foglalja rendszerbe a szerző a szabad idő felhasználás főbb modelljeit. Ezeknek a modelleknek a gyakorlati munkában való hasznosítása nemcsak közművelődési céljaink valóra váltása, hanem egész politikai tevékenységünk szempontjából fontos.

Az elemzés végkonklúziója: a kulturális „élcsoport” létszáma és fejlettségi szintje növekszik, szerkezete gyorsan változik. A középen elhelyezkedő nagy rétegekben az általános és középiskolát végzettek aránya emelkedik ugyan, de — a szükségletekhez és lehetőségekhez képest — lelassult a növekedés üteme. A harmadik, aránylag nagy réteg pedig mind jobban elmarad a „középtől”, s méginkább a legműveltebbektől az „élcsoporttól”.

A mindennapi gyakorlat számára hasznos és hasznosítandó támpontot, részleteiben rendkívül gazdag, elméleti megállapításait tekintve is figyelemre méltó könyvet ajánl tehát a kritikus időben, amikor a munkásművelődés különösen sokakat érdeklő és érintő politikai kérdés. (*Akadémiai, 1974.*)

Kiss Aurél

Ladányi Mihály:

Se csillaga, se holdja

A legtöbb gyűjteményes verseskötet — ilyen Ladányi eddigi műveit közlő új kötete —, több elvi kérdést vet fel. Elsősorban a kiadás szükségét kell indokolnunk, aztán mindjárt a költő szemléletének, összegező elvének egyik álmására jutunk: mely költeményeit tartja reá legjellemzőbbeknek csaknem két évtizednyi költői terméséből.

Ladányi újra közli csaknem valamennyi eddigi kötetének verseit, tehát a válogatás, a szigorítás elvét szabadon alkalmazta, sőt egykori kötetének egységét sem bontja meg (ahogy azt több kortársa széles jókedvvel megteszi), alig valamit módosítja egyik-másik verse szövegét. Ő maga tehát együttességükben vállalja eddig szerzett verseit. E kettős elv továbbá azt jelenti, költőnk szereti a végleges, befejezett, zárt műveket. Jogosult aztán az az elvi kérdés is: nem korai-e ez a vállalkozás, egy összefoglaló kötet kiadása, hiszen 1959—1971 között mindössze kilenc, aránylagosan kis terjedelmű kötetet lépett a nyilvánosság elé, s e mostani, 1974-es kiadású összesítő kötete közepes terjedelmű a hasonló jellegű kiadványokhoz képest. A mennyiségi elvet gyorsan vessük el, s csak a minőséget tekintjük. Ezek szerint jogosultnak tartjuk az ő mostani, múltját idéző, pályáját igazoló összefoglalás megjelentetését. Elsősorban azért, mivel Ladányi Mihály az 1959-es *Tűztánc* antológia költői közül a lassudak és biztatók, fokozatos fejlődés — vagy inkább kibontakozás — folyamatát mindenkor színvonalemeléssel, témaváltozatokkal jelezte — jöllehet azt bírálói nem méltányolták eléggé, vagy félremagyarázták tisztességszándékait. Ladányi mindentől függetlenül, szinte szemünk láttára nőtt, emelkedett jelentékeny költőnké, önálló, határozott arccalé válik ki s nem amolyan „utánpótlás-költőként”.

A *Se csillaga, se holdja* jelentősége éppen az, hogy izről-izre, fokról-fokra, versről-versre meggyőződhetünk róla: költőnk olyan gazdag és változatos eszköztárral rendelkezik, hogy valamennyi megnyilatkozása egyéninek, esetedinek hat. Bizonyos egyívású jellegzetesség, az egy anyaméhől való származás rokonítja verseit, még az ismétlődő indítékok, újra tollára szökkenő szövegek ellenére sem lehet azt megállapítani róla, mintha adott esetben ismételné önmagát, vagy éppen külső hatások érvényesülnének költészetében. Nagyszerűen tudja új szövegek környezetbe elhelyezni önisztételeit, szövegeit vagy a külső hatás jegyeit eláruló röpké mondatkákat, jelentéstani elemeket. Mindezek új környezetük révén átalakulnak, átminősülnek, s csaknem új elemként hatnak.

Ladányi Mihály önelvű, öneszközű költő, s a vele olykor rokonított Villonhoz (és másokhoz) jelentéktelen, csupán átfutó szálak kötik, inkább a sorshelyzet rokon volta, tehát külsőséges, életrajzi tényezők emlékeztetik őt a franciák csavargó költőjére vagy más hasonló nyughatatlan egyéniségekre. Saját különös sorsát részint maga keresi, keseríti, mostoha napjait felelőtlen szemlélődés túlzásai nehezítették meg, költői lecsapódásuk, versbeli tartalmiságuk azonban bőven kárpótolják őt. Társadalmi különállása arra való, hogy egy független pontról mindig mélyebbre lásson, minél több visszasságot észleljen, lazaságokat tapasztaljon; fenyegetéskedése nem felszínes magatartás, hanem minden bohémuságával szemben keserű tapasztalatszerzés, fájó élménygyűjtés, saját felelősségérzet, tehát tudatos költői alapállás. Látszólagos szertelensége, fintorgása végülis egyetlen gyűjtőpontból, szabadszájú szókimondásból, hetyke fölényből származik. Úgynevezett fegyvermezzett költeményei a maguk zárt formájával azt bizonyítják: tud ő kemény, határozott-közlésű költő lenni, sőt szabadverseinek belső, egy-

